

JE OGEN VERRADEN JE

Steven van der Hoeven

Je ogen verraden je

Nieuw Amsterdam Uitgevers

© Steven van der Hoeven 2011

Alle rechten voorbehouden

Omslag Mulder van Meurs

Foto omslag © Fabrice Lerouge/Onoky/Corbis

Foto auteur © Hans Reitzema

NUR 402/740

ISBN 978 90 468 1150 4

www.nieuwamsterdam.nl/stevenvanderhoeven

Via de twee onderste planken klim ik omhoog de boekenkast in. Naast de Rembrandt-bijbel ligt een pakketje. Met grijs tape is er een brief op geplakt. De naam van Daan en ons adres staan erop, en een grote stempel: Yugoslavia.

Verhit als altijd komt Daan vlak voor het avondeten eindelijk thuis. Hij laat de brief voor wat-ie is en scheurt direct het karton van het pakketje kapot. Gretig kiepert hij de inhoud op de eettafel, pakjes en zakjes buitelen over elkaar, een blikje rolt van de tafelrand. Ik raap het op.

‘Het is vis,’ zeg ik.

‘Hij heeft een voedselpakket gestuurd,’ zegt Daan opgewonden.

Mama is bij ons komen staan. Eén voor één inspecteert ze de poederzakjes en pakjes gedroogde groenten.

‘Wat erg,’ zegt ze halverwege. ‘Dat ze dit toch moeten eten. En dat in die sneeuw en kou.’

Zodra ze weer achter het fornuis staat, propt Daan een pak aanmaakblokjes in zijn broekzak.

‘Weet je zeker dat je nog het leger in wilt?’ roept mama boven het geluid van de afzuigkap uit. Daan reageert niet, is te druk met het samenstellen van een stevige oorlogsmaaltijd.

‘Reken niet op mij,’ antwoordt hij ten slotte. ‘Ik eet in de achtertuin.’

‘Als je maar niet aan de tuintafel gaat zitten,’ zeg ik. ‘Die heeft Ries daar ook niet.’

Pas ’s avonds bij de koffie leest Daan de brief hardop voor. Ik luister aandachtig naar de avonturen van Ries, maar ze klinken lang niet zo spannend als wanneer hij ze zelf vertelt. Hij schrijft dat het

aftellen is begonnen en hij gelukkig op tijd terug in Nederland is om mee te gaan op voetbalkamp. Ries vraagt hoe het met Daan en de andere jongens van D1 gaat nu ze het zonder hun leider moeten doen.

‘Die vraag zou ik maar niet beantwoorden,’ zeg ik spottend, maar Daan leest stoïcijns het restant van de brief. Net als de vorige keer word ik niet genoemd. Ik sta op van de bank als Daan de PS opleest: *Ga je in de zomer mee naar de open dag van de landmacht?*

Mama pakt de bakblikken uit de oven. Binnen de kortste keren staat het aanrecht vol met boter, meel, melk, suiker en eieren. Twee stoelen blokkeren de toegang naar de keuken. Met een klontje boter vet ik de drie blikken in, mama mengt het beslag in een kom. Ze vraagt wat ik het leukste vond tijdens de verwenweek. Ik zeg niets. Elke dag heb ik iets lekkers meegekregen naar school. Een plak ontbijtkoek, vier blokjes van een reep chocola, een koude pannenkoek met appelstroop.

‘Ons bezoekje aan het dorp?’

Ze had me woensdagmiddag meegenomen naar de speelgoedwinkel om een cadeautje uit te kiezen. Na een kwartier stonden we met lege handen buiten, niets leuks kon ik er vinden. In de boekhandel heeft ze *Voetbal International* voor me gekocht. Vanochtend voor de kerk had ik hem uit.

‘Laat naar bed gaan zeker?’

Alleen vrijdag en zaterdag ben ik later naar bed gegaan. De andere dagen heb ik het half uur extra gebruikt voor het naar bed brengen. Ik languit onder de deken, mama met een kussen in haar rug zittend tegen de muur, mijn benen precies in haar knieholten.

‘Je bent nog veel warmer dan mijn elektrische deken,’ zei ze elke avond.

‘De keuken,’ antwoord ik uiteindelijk. ‘Het schoonmaken van de keuken.’

In twee uur tijd hebben we alle kastjes en kieren gepoetst. Verder was er niemand thuis. Na afloop hebben we onszelf getrakteerd op een bolletje vanille-ijs. Bij de laatste hap was Lucas binnengestormd. Mama riep nog dat hij zijn modderschuiten uit moest doen, maar het spoor liep al tot in de keuken. De blubber zat nog net niet op de kastjes.

Mama zet de blikken naast elkaar in de oven. Twee cakes zijn voor de bijbelstudie van morgen, de derde eten we vanavond. Zomaar.

Papa leest in zijn stoel een boek, met Lucas als een hond liggend aan zijn voeten. Marijke, Hanna en Lennart maken boven huiswerk. Daan staat op van de bank en geeft Lucas een trap tegen zijn billen. Ik draai me om, lik uit de beslagkom, met twee vingers tegelijk. Mama doet de afwas, ik druk me tegen haar zij. Daan komt de keuken binnen, vraagt waar zijn beslag is.

‘Dat is er niet,’ zeg ik. ‘Het is de laatste dag van mijn verwenweek.’

‘Ik krijg echt wel een deel,’ zegt hij en hij grist met een hand in de kom. Ik trek de kom wild weg en raak mama met mijn elleboog. Voordat Daan een tweede keer kan grijpen, spuug ik in het beslag.

Ruben en ik springen over een boerenslootje en sprinten door de struiken terug naar de kantine. Als we in de verte een meisje horen zingen, besluiten we kruipend verder te gaan door de bosjes. De stem wordt luider en luider. Nadat we een omgevallen boom passeren, zie ik haar. Ik spring op, maar Ruben houdt me tegen.

‘Wacht. We blijven vanaf hier kijken.’

Ik zeg dat hij normaal moet doen.

‘Het is m’n zus!’

‘Nee, nee, wacht. Er is nog iemand.’

We verschuilen ons achter de boomstam, kijken naar de kleedkamers. Marijke staat met haar rug tegen de muur, kijkt om zich heen. Er komt iemand uit de richting van de kantine geslenterd.

Het is Nico Thijssen. Vlak voor de hoek houdt hij stil, kijkt over zijn schouder en gooit een flesje bier in het hoge gras.

‘Die is straks voor mij,’ fluistert Ruben.

‘Laat dan maar,’ zegt hij, als ik heb verteld dat je pas een broodje kroket krijgt bij een volle krat lege flesjes.

Nico haalt een pakje kauwgom tevoorschijn en spuugt na een minuut kauwen een bonk in de berm. Zijn hoofd glimt van het zweet. Op voetbalkamp had hij overdag een zakdoek om zijn kop gebonden. Hij leek wel een piraat. En ’s avonds een biljartbal.

‘Waarom zijn ze hier?’ vraagt Ruben.

‘Misschien gaat ze hem vanaf volgend seizoen helpen met training geven.’

‘Denk je dat echt?’

Marijke bijt op haar lippen. Nico komt de hoek om, kijkt opnieuw om zich heen. Ze doet een stap naar voren. Nico pakt haar op, zet haar weer tegen de muur. Ze hebben elkaars handen beet, proberen elkaar weg te duwen. Marijke geeft zich na een korte worsteling gewonnen en steekt haar hoofd vooruit.

‘Zag je dat?’ vraagt Ruben. ‘Zág je dat?’

Ja, dat zag ik ook. Mijn zus kust met een kampleider. Mijn zus van zestien kust met de kaalste kampleider van allemaal.

De zomer komt er nu echt aan. Voor het eerst na de winter gaan we voetballen in het Bergse bos. Op de overloop graaien Lennart en Lucas naar voetbalbroekjes en -sokken in de commode, ik ben de enige die zijn voetbalspullen onder zijn bed bewaart. Marijke en Hanna leunen lachend tegen de auto. Daan is oma halen. Ze mag mee, om te wandelen.

Met Lucas en ik in de kofferbak rijden we weg. Hanna klapt grijnzend in haar handen en al snel doet iedereen mee. Oma wil van Marijke weten waarom ze maar met z’n tweeën op de eerste achterbank zitten.

‘We gaan onderweg nog een vriendin ophalen,’ legt ze uit.

‘Dan mag je oma zo wel op schoot nemen,’ zegt Len.

Carola Kouwen is de jongere zus van Ries. Ze voetbalt samen met Marijke en Hanna in Dames 1 en is dit seizoen op woensdagmiddag mijn trainster. Carola werkt bij de slager.

Mama en oma kijken toe hoe Marijke en Hanna na het poten de teams kiezen. Ze lopen al langs het water, als papa het startschot geeft door de bal in de lucht te gooien. Hanna en Marijke kunnen hun lach moeilijk inhouden als ze elkaar tijdens een sprint onderuit trekken. Papa schiet de bal af en toe naar Lucas. Ik speel Carola door haar benen.

‘Je kunt wel zien dat jij het vaakst van allemaal komt trainen,’ zegt ze verbeten terwijl ze me aan het elastiek van mijn broekje omhoogtilt. Na twintig minuten ligt de bal voor het eerst in de sloot. We laten ons aan de waterkant in het gras vallen en gooien kluiten. Daan zegt dat hij niet kan wachten tot het zwembad weer opengaat. Ik vertel dat het nog 119 dagen duurt voordat voetbalkamp begint. Het wordt de eerste keer dat we niet met z’n zessen gaan. Lucas vindt het jammer dat Marijke te oud is.

‘Niet alle leiders vinden haar te oud,’ zeg ik.

Nog voordat papa kan reageren, trekt Marijke me op en aan haar hand ren ik naar het wc-huisje. Omstebeurt drinken we water uit de kraan. Ze vraagt wat ik bedoelde. Ik vertel na enig aandringen van de kauwgom en de kus.

‘Ik wil het zelf vertellen,’ zegt ze, ‘dus hou nog maar even je mond.’

‘Waarom vertel je het nu niet?’

‘Eerst mijn eindexamen.’

‘Moet je anders van school?’

‘Dat is het niet,’ zegt ze en zonder verdere uitleg rennen we terug naar het veld, waar ze in de schemering inmiddels weer zijn begonnen. Even later bots ik tijdens een dribbel tegen Lucas en val boven op hem. Hij schopt tegen mijn been. Direct haal ik uit naar zijn gezicht. Papa roept dat we ermee moeten uitscheiden. Ik veeg

de kluiten van mijn knieën en ren de brug over naar mama en oma, die aan de overkant van het water het bos uit komen.

‘We hoefden alleen maar op de herrie af te komen,’ zegt mama.

Ik vraag om een pepermuntje.

‘Jullie slaan elkaar nog eens de hersens in,’ zegt oma.

Ik zeg dat dat bij Lucas niet kan. Mama kijkt me zwijgend aan en stopt de rol pepermunt terug in haar tasje.

Vanochtend bij het wakker worden heb ik meteen de radio aanzet. Even luisteren of de frequentie 's nachts niet stiekem was veranderd. Ik had geen idee hoe ik de kerk moest overleven. Na het kinderlied ben ik blijven zitten om te wachten op de preek en de bidstond. Vol verwachting nam ik zin na zin van de voorganger in me op, maar naarmate zijn verhaal vorderde, raakte ik steeds teleurgestelder. Dat onze kerk in Rotterdam staat, is niets waard. Met geen woord repte die rode baard met bruine bril over vanmiddag. Tijdens de bidstond was het niet veel beter. Er werd gedankt voor het werk van de zendelingen in Kenia, de Heer werd gevraagd zich te ontfermen over de zieken. Een van de zusters in een verpleeghuis moest uit de duisternis worden gehaald. Of andersom, dat heb ik niet goed kunnen verstaan. Niemand die dacht aan wat er morgen in de krant zal staan, alsof het de normaalste zaak van de wereld was dat Feyenoord vanmiddag kampioen kon worden. Uiteindelijk heb ik zelf maar stilletjes gebeden. Ik prevelde de woorden in mijn gevouwen handen, mijn ellebogen leunend op mijn bovenbenen.

Op de terugweg naar huis luisterden we in de auto voor de verandering eens niet naar hetzelfde christelijke cassettebandje als de afgelopen vijf jaar, maar naar *Radio Rijnmond*. De verslaggevers waren al in Groningen, net als veel – volgens Daan dronken – supporters. Thuis ben ik direct de trap op gerend en heb op mijn kamer de hele middag naast de radio gezeten. Bij alle vijf de doelpunten heb ik het hele huis bij elkaar gejuicht. Na het laatste fluitsignaal

heb ik met de Feyenoord-vlag van Daan boven mijn hoofd een paar rondjes over het plein gerend, maar er was verder geen mens te bekennen op straat. Het is zondag. De rest van de middag heb ik meegedanst met het feest op de radio.

Mama is zojuist net als elke zondagavond direct na het avondeten ertussenuit gepiept naar oma. Het is de eerste keer sinds maanden dat papa geen moeite heeft met kiezen tussen *Songs of Praise* en *Studio Sport*. Met z'n allen zingen we mee met de supporters op de televisie en springen op bij alle vijf de doelpunten, het laatste fluitsignaal en de overhandiging van de schaal. Ik vraag aan papa wanneer wij een keer naar De Kuip gaan. Direct na het einde van *Studio Sport* begint Daan aan zijn laatste brief naar Joegoslavië om Ries het goede nieuws te brengen.

Bij het uitstappen zwaait mama naar de buschauffeur en trekt vervolgens aan mijn mouw als er een tram de bocht om komt. Onderweg zijn we langs het huis van Thirza en Leon gekomen. De maandag na de bruiloft had de juf gezegd dat ik het enige kind op school was met een getrouwde zus. Toen heb ik haar verteld van het bestaan van Lennart, Daniël en Lucas. Hoe had ze ze kunnen vergeten, sloeg ze zichzelf opzichtig voor haar hoofd.

Mama wil dat ik haar een hand geef bij het oversteken. We lopen langs de fontein in de richting van het Feyenoord-winkeltje op de Coolsingel. Elke honderd meter vraagt ze of ik het zeker weet.

‘Volgend jaar is er weer iemand anders kampioen,’ zegt ze.

‘Daar gaat het niet om,’ probeer ik uit te leggen. ‘Je kan maar één club hebben.’

‘Papa kijkt toch ook naar alle drie?’

‘Ja, maar dat mag helemaal niet. Het is net als met God. Daar heb je er toch ook maar één van?’

Ze aait mijn nek. ‘Koop dan een shirt van het Nederlands elftal. Dan heb je alle kampioenen bij elkaar.’

Mama is in al die jaren drie keer op de voetbal geweest. Dat was om ons uit te zwaaien voor voetbalkamp.

We staan al bijna een kwartier door de etalage naar binnen te kijken. Mama wil niet naar binnen voordat de oude man achter de toonbank zijn shaggy heeft uitgemaakt. Pas de derde keer heeft ze door dat hij de ene met de andere aansteekt.

‘Nou goed,’ zegt ze uiteindelijk, ‘je vader heeft vroeger ook jaren gerookt.’

De vitrines staan vol met blauwwitte molens en andere dingen die je niet nodig hebt. Eén hoek is gereserveerd voor Feyenoord. Mama legt een arm om mijn schouders en zo kijken we samen naar vlaggen, vanen, petten en sjaals. De man achter de toonbank hoest. Mama knijpt even in mijn arm. Dat betekent dat ik moet vertellen waarvoor we zijn gekomen.

‘Maat?’

Mama pakt het shirt aan. Ze houdt het voor mijn lijf. Ze knikt.

‘Hierin red je het wel tot je examenjaar.’

De man achter de toonbank krijgt een hoestaanval. Ik leg mijn geld op de toonbank. Zakgeld, tiende verjaardag en klusjes. De man telt het geld en kijkt na de laatste gulden op.

‘De rest komt van je moeder?’

Ik kijk hem niet-begrijpend aan, word rood.

‘Je hebt tien gulden te weinig gegeven.’

Ik kijk naar het shirt. Ik kijk naar het geld. Ik kijk naar mama. Ze kijkt naar het shirt. Ze kijkt naar mijn gezicht. Ze kijkt in haar portemonnee.

‘Alleen als je niets aan de anderen vertelt,’ zegt ze. ‘Ik wil thuis geen gezeur.’

Met het shirt onder mijn arm geklemd lopen we via de Lijnbaan terug naar de bushalte. Halverwege stapt mama een kledingwinkel binnen en past een broek. Ik schiet het pashokje naast haar in en na een minuut komen we tegelijk tevoorschijn. Mama noemt me fanatiek en hangt de broek terug in het rek.

‘Hierin heb ik helemaal van die korte beentjes.’

Vanochtend werd ik wakker van Marijke en Hanna, die in hun nachthemd de trap op stoven. Ries stond voor de deur. Hij kwam Daan halen voor de open dag van de landmacht. Even heb ik van achter het gordijn van mijn slaapkamerraam naar de voortuin gekeken. Mama stond in de keukendeur met Ries te praten. Daan droeg zijn camouflagebroek en trok voortdurend aan Riess arm. Na een paar minuten stapten ze op de fiets en reden ze weg in de richting van het station. Ik ben terug naar bed gegaan en net zo lang blijven liggen tot mama me eruit haalde.

Ze heeft me er net weer in gelegd. Toen werd er gebonkt op het keukenraam en rende ze de trap af om open te doen voor Daan en Ries. Op mijn tenen sloop ik erachteraan en verstopte me tussen de jassen aan de kinderkapstok. Nu drinken papa, mama, Marijke, Hanna, Lennart en Daan aan de andere kant van het houten kozijn thee. Ze geven geen kik. Ries vertelt verhalen, over de oorlog, over toen hij net zo oud als Daan was, over hoe hij toen ook zo graag soldaat wilde worden.

‘Alleen wilde mijn vader me nooit meenemen naar de open dag,’ zegt hij. Mama zegt dat ze dat heel goed begrijpt. Ze zou haar kinderen ook niet graag de oorlog in sturen.

Langzaamaan dwaalt het gesprek van het leger af. Papa en Ries hebben het al lang en breed over voetbal, als Daan aan mama vertelt over een hindernisbaan. Ze zijn op de terugweg langs McDonald’s geweest. Na een paar minuten vallen de gesprekken even stil. Ik wacht een tel en trek me aan een van de haken van de kapstok omhoog. Op de overloop hoor ik mama en Daan met Ries meelopen naar de voordeur. Ze geven acht.

Marijke heeft aan papa en mama verteld over Nico. Nou ja. Nico heeft Marijke direct na voetbalkamp in zijn auto thuis opgehaald.

Ik denk dat hij de enige van de kampleiders en kinderen is die die zaterdagmiddag niet meteen naar bed is gegaan. Mama vond hem aardig. Ze vroeg of hij alsjeblieft niet te hard wilde rijden op weg naar het strand. Papa was er eerst stil van, maar nadat Marijke 's avonds weer voor de deur werd afgezet, hoorde ik hem met Nico in de voortuin al praten over voetbal. Papa wilde weten of het eerste dit seizoen kans maakt om kampioen te worden. Nico dacht van wel. Hij had gehoord over een nieuwe speler, een prof, uit de derde divisie van Zaïre.

Mama is vanochtend met papa op bezoek gegaan bij haar broers en zussen op de Veluwe. Voor vertrek heeft ze me verteld dat het heel serieus is tussen Marijke en Nico. Ik zei dat ik allang wist dat ze op elkaar zijn.

Vandaag heeft Nico voor de tweede keer bij ons gegeten. Een paar weken geleden tijdens zijn vuurdoop aan tafel waren papa en mama er wel bij. Samen met een paar vriendinnen had Marijke voor ons allemaal gekookt, Nico zou voor het toetje zorgen. Uit een plastic tas onder zijn stoel toverde hij drie pakken perzikyoghurt tevoorschijn. Mama moest lachen en noemde hem 'typisch een man alleen'. Marijke wierp een boze blik in haar richting, maar zei verder niets. Dat was vanmiddag bij de thee wel anders. Ik had een paar grapjes verzonnen over Marijke en Nico. Eigenlijk waren het niet eens grapjes. Ik kon simpelweg niet ophouden met benadrukken dat Nico precies twee keer zo oud is als Marijke. Een lach op mijn gezicht kon niet voorkomen dat Marijke na 'jullie kinderen hebben straks een moeder en een opa' vol uithaalde met haar vlakke hand. Ik mocht pas weer in de woonkamer komen nadat ik sorry had gezegd. Daarna hebben we paaltjesvoetbal gedaan op het plein.

Ik luister in bed naar de deurbel, die om de paar minuten gaat en naar papa, die bij het opendoen steeds zegt: 'Ha, kom gauw binnen.'

Ik stap uit bed en doe de deur van mijn slaapkamer open. Marijke zit op de overloop op een stoel voor de spiegel, met een handdoek om haar schouders. Ze smeert vaseline op haar voorhoofd en rond haar oren en roept naar Hanna, die met handschoenen aan in de badkamer in een bakje roert, dat ze er klaar voor is. De bel gaat. 'Ha, kom gauw binnen.'

Marijke en Hanna kijken elkaar aan en doen het ganggesprek na.

'Gadver,' zeg ik als Hanna me eerst in het bakje laat kijken en de vogelpoep vervolgens in Marijkes haar smeert.

'Ga je een vogelnest bouwen?'

'Een kastanjebruine,' zegt Marijke.

We luisteren naar de stapjes van mama tussen de keuken en de woonkamer, als ze de koffie en een schaal met doormidden gesneden gevulde koeken op tafel zet. Enkele ogenblikken later wordt er voor het eerst gezongen.

En U wast mij. Witter dan de sneeuw, dan de sneeuw.

Daan doet de deur van zijn slaapkamer open. 'Wedden dat ze het Hooglied niet gaan zingen?'

Hanna zegt dat hij zijn broertje niet op gedachten moet brengen.

Daan doet haar stem na. 'Je borsten lijken op druiventrossen.'

'Doe normaal,' roept Hanna.

Marijke kijkt me via de spiegel aan. Ik bloos een beetje, zeg dat ik moe ben.

'Je had ook allang moeten slapen,' zegt Marijke. 'Ik tel tot vijf en dan lig je weer in je bed.'

Voorzichtig open ik de deur. Marijke ligt op bed een boek te lezen. Op de voorkant staat een bruine vrouw met een rode stip boven haar neus. Op blote voeten loop ik naar het voeteneind van het bed en plof neer. Ze vraagt wat er is. Ik zeg dat ik mooi papier en lieve woorden nodig heb. Ze vraagt of ik eindelijk oma ga schrijven.

'Ik heb een liefdesbrief gekregen,' zeg ik.

‘Van Naomi?’

Ik knik. Ze zit een klas lager en voetbalt sinds vorig seizoen. Tijdens voetbalkamp hebben we de eerste dag naar elkaar gekeken. De volgende ochtend had ze haar lange vlecht uitgedaan.

‘Nu moet jij je pet afzetten,’ zei ze in de eetzaal.

‘Na het eten,’ zei ik. ‘Ik wil het eerst kammen.’

Sindsdien zaten we tijdens het eten naast elkaar. Zij vroeg of ik melk wilde en ik smeerde haar boterhammen. Op de knutselochtend maakte ze mijn werkje. Als ik voetbalde, keek ze vanaf de schommel toe. Vanochtend op school heeft haar beste vriendin een brief in mijn laasje gelegd.

‘Wat schrijft ze?’ vraagt Marijke.

‘Ze vraagt waarom ik niet meer met haar wil gaan.’

‘Is dat zo?’

‘Ik wil voetballen in de pauzes.’

Marijke wil weten of ik eigenlijk wel verliefd ben. Ik wrijf over mijn buik. Ze vraagt of ik honger heb.

‘Ik voel of er nog vlinders zitten.’

‘En?’

Ik haal mijn schouders op.

‘Wat was je dan van plan terug te schrijven?’

‘Dat ik te jong ben om te trouwen.’

Ik vertel over de ringen die Naomi vorige week liet zien. Ze had ze van haar zakgeld in de speelgoedwinkel gekocht.

‘Gaan Nico en jij eigenlijk nog trouwen?’

Marijke wrijft over haar voorhoofd. Ik vraag of ze hoofdpijn heeft.

‘Een beetje,’ zegt ze. ‘Hij vindt het niet leuk dat ik naar India ga.’

‘Je komt toch ook weer terug?’

‘Hij vindt een jaar te lang.’

Ik vraag of ze vlinders in haar buik heeft.

‘Eerder een steen.’

Ze legt haar hoofd weer op het kussen, trekt het dekbed tot aan haar kin en slaat het boek open.

‘Wacht nog maar even met terugschrijven,’ zegt ze. ‘Misschien komen de vlinders weer terug.’

Door het donker fietsen Hanna, Lennart, Daniël, Lucas en ik naar de foto- en videoavond in de kantine. Ik ben nerveus. Het is ieder jaar weer afwachten hoe vaak Ries je heeft gemonteerd in de voetbalkampfilm, maar dit keer maak ik meer kans dan voorgaande jaren. Tijdens kamp heeft Ries verteld over de oorlog. Gedurende de tweede nacht hebben de oudste jongens hem wakker geschud en schreeuwden ze in het donker over schietende Serviërs. Ries was in zijn onderbroek naar buiten gerend, waar hij in de lopen van de van het paintball uitlekkende waterpistolen keek. Als straf heeft hij de oudste groep de rest van de week niet meer op de foto gezet en niet meer gefilmd. Hij heeft die week wel alle andere kampkinderen op de foto gezet: als voetballer, tijdens de bonte avond, in het zwembad, moe na de dropping.

Eén keer had ik niet door dat hij een foto van me maakte. Na de middag van De sterkste man lag ik in mijn blote bast uitgeteld in het gras. Pas bij de klik merkte ik dat Ries een foto maakte. Ik deed mijn ogen open. Hij stak zijn duim omhoog en liep daarna weg, op zoek naar de volgende foto. Soms maakte hij eerst een grapje voordat hij klikte. Daar krijg je lachende gezichten van. Ries had ook een videocamera bij zich. De ene helft van de kampkinderen rende weg als hij eraan kwam met dat apparaat. De andere helft van de kinderen was juist niet weg te slaan voor de lens en deed de gekste dingen. Ik weet niet goed in welke groep ik hoor. Ik heb vooral achter de camera gekeken. Op de vierde dag heb ik hem zelfs heel even vastgehouden. Tijdens levend Stratego was ik verkenners. Ries filmde de slag van achter een boom. Toen hij moest plassen, riep hij me bij zich en hing de riem van de camera om mijn nek. Samen keken we door het oog.

‘Als er iets spannends gebeurt, druk je op de knop.’